

Handläggare: Björn Cederquist
Region Innerstad
Projekt Hammarby Sjöstad
Tel: 08 508 26 279
bjorn.cederquist@gfk.stockholm.se

2003-09-09

Dnr 03-511-573

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

Anmälan av FoU-rapporter om tillgänglighet i Hammarby Sjöstad

FÖRSLAG TILL BESLUT

Gatu- och fastighetsnämnden beslutar godkänna anmälan av de FoU-rapporter om tillgänglighet i Hammarby Sjöstad som redovisas i detta utlåtande.

Olle Zetterberg

Göran Gahm

Lars Fränne

SAMMANFATTNING

Gatu- och fastighetskontoret anmäler härmed den fjärde delrapporten (som även ger en återblick på de tre tidigare delstudierna) från en mångårig studie av tillgängligheten i Hammarby Sjöstad. Arbetet har utförts inom stadens FoU-enhet på uppdrag av projektledningen inom kontoret. I korthet lämnas nedan bakgrunden och en redogörelse för resultaten.

UTLÅTANDE

När den samlade projektorganisationen för Hammarby Sjöstadsprojektet bildades 1997 fanns bland flera politiska uppdrag ett som rörde tillgänglighet för funktionshindrade. Det hade sin upprinnelse i att Kommunstyrelsens handikappråd ansåg att en ny stadsdel med spjutspetsambitioner för miljö även borde vara en förebild i tillgänglighet för personer med funktionshinder. Kommunstyrelsen gav stöd åt denna linje i ett utlåtande 1998.

Projektets ledning hade själv att uttolka innebörden av den politiska intentionen. Det första steget blev att samla aktuell kunskap från alla myndigheter och organisationer inom handikappområdet och göra den tillgänglig för alla byggande aktörer inom Sjöstadsprojektet. Den skärpta ambitionen togs även in i markanvisningsavtal med externa byggherrar i Hammarby Sjöstad.

Utbyggnaden av Sjöstaden tar minst ett decennium vilket även ger möjlighet att inom projektet lära från erfarenheter i en etapp till nästa. I samband med den offentliga utställningen BoStad02 av det först färdigbyggda området lät Gfk göra en fristående granskning av miljön. Resultaten återfördes i en stor konferens i samband med bostadsutställningen. Påpekanden i denna granskning har föranlett en rad åtgärder som slutförts under våren samt förbättringar i planeringsunderlaget för kommande etapper.

Fristående FoU-insats sedan starten

Ett viktigt grepp som togs direkt efter projektstarten 1998 var att engagera stadens FoU-enhet inom Socialtjänstförvaltningen för att närmare studera hur tillgänglighetsambitioner omsattes i Sjöstaden. FoU-studien gavs karaktären av aktionsforskning dvs med uttalad strategi att återföra iakttagelser genom delrapportering för att de snarast skulle nyttiggöras i den fortsatta produktionen. Således har rapporterna efterhand tillställts byggföretagen som verkar i Sjöstaden.

Fyra delstudier

FoU-enheten har nu fullföljt fyra delstudier. Det övergripande syftet är att ”studera processer mellan planering och färdig produktion som påverkar tillgängligheten i ett bostadsområde”.

Den första delstudien är en identifiering av vad funktionshindrade invånare uppfattar som hinder och bakgrunden till dem som aktörer i byggprocessen förklarar saken. Föremål är den då färdiga bebyggelsen på den norra kajen vid Tullgården och Barnängen.

Den andra delstudien inriktas på frågan: Vad var bakgrunden till och innebörden av den extra satsningen vad gäller tillgänglighet, ”spjutspetsen”, och hur omsattes den i praktiken?

Den trede delstudien behandlar hur skilda aktörer försöker påverka tillgängligheten inom sitt handlingsutrymme på planeringsstadiet.

Den fjärde delstudien tar åter upp greppet från den första men nu med utgångspunkt i erfarenheter från funktionshindrade som bott en tid i den nya bebyggelsen på Sickla Udde, som uppförts efter det att extra satsning på tillgänglighet uttalats.

Resultat i korthet

Exempel på hinder i den byggda miljön i den första studien är: höga trottoarkanter, branta lutningar och långa avstånd mellan entré och gata samt tunga dörrar och höga trösklar inomhus. Flera av dessa hinder kunde ha undvikits om man mer konsekvent följt riktlinjerna i stadens program och t.ex. handboken ”Bygg ikapp handikapp”. Arkitekter och andra aktörer har härvid också hänvisat till avväganden som inbrotts- och brandsäkerhet, utrymmesbrist, estetik och ekonomi. Forskaren finner att lagar och myndighetsförektrifer i vissa fall är otydliga varigenom möjligheterna till uppföljning minskat.

I den andra studien visas att de olika tjänstemännen haft olika uppfattning om tillvägagångssätt och innebörden av den extra satsningen på tillgänglighet. I flera situationer bedömde politiker, tjänstemän och/eller byggherrar andra krav och ambitioner vara viktigare än tillgänglighetskrav. Eftersom den extra satsningen saknar anvisningar om innebörden i tillgänglighet går det aldrig att uttala sig om i vilken utsträckning målet är uppnått.

Nuvarande bygglagstiftning formulerar endast målkrav som medger tolkning på olika sätt. I den tredje rapporten visas hur sakkunniga och andra, som på olika sätt bevakar att utformningen ska bli tillgänglig och användbar, beskriver hur de på skiftande sätt försöker påverka attityder till dem som beslutar och de som projekterar. Strategin har karaktären av utbildningsprojekt att sprida kunskap om funktionshindrades behov. Tolkningsutrymmet leder även till att motsättningar mellan aktörer blir tydligare i och med att resultaten nås genom argumentation i stället för av myndighet fastlagda krav.

I den fjärde studien pekar inflyttade funktionshindrade både på problem och brister i den byggda miljön och på vad som blivit bra – det sammanhängande promenadstråket, färjan, öppna planlösningar med få dörrar, stora balkonger, rymliga badrum med plats för tvättmaskin m.m. Att fönstren går ner till golv möjliggör utblick till marken även från rullstol. Lösningar som ändå blivit otillgängliga redovisas och argumenten för beslutet analyseras. Återkommande tes genom alla fyra studierna är att föreskrifterna lämnar stort tolkningsutrymme. Denna oklarhet har en sidoeffekt i form av svårigheter att fastställa kostnadsansvaret mellan byggherre och kommun för senare bostadsanpassning.

Exempel från stadsmiljön i Hammarby Sjästad visas i bifogad bilaga 2.

En femte delstudie är planerad

För att fullfölja FoU:projektets övergripande syfte att ”studera processer mellan planering och färdig produktion som påverkar tillgängligheten i ett bostadsområde” har en sista länk i kedjan presenterats. Undersökningen skulle inriktas på betydelsen av hantverkare och byggnadsarbetare handlingsdirektiv, beslutsutrymme och avvägningar, för uppkomsten av tillgänglighetshinder. Delfinansiering av denna studie söks för närvarande hos Allmänna Arvsfonden.

SLUT